
ПРИКЛАДНІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 007:304:004.9

[https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2026.2\(66\).9](https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2026.2(66).9)

В. В. Бабенко

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент
доцент Школи журналістики та комунікацій
e-mail: vbabenko@ucu.edu.ua, ORCID: 0000-0001-9203-5363
Український католицький університет
вул. Іл. Свенціцького, 17, м. Львів, Україна, 79011

ПРАКТИКИ ДОКУМЕНТУВАННЯ РЕАЛЬНОСТІ: ВІД СВІДЧЕНЬ ДО КІНО

Мета дослідження – систематизація та введення до наукового діалогу фактологічного матеріалу для визначення тематичних, жанрово-стильових і наративних особливостей аудіо-візуальних свідчень у відображенні суспільно-історичних процесів.¹

Методологічна основа. Інструментарій дослідження надає змогу виокремити та проаналізувати документальні практики за допомогою функціонального підходу. Описовий метод проводить інвентаризацію комунікативних одиниць з метою визначення ціннісної панорами. Семіотичний аналіз застосовано для ідентифікації ключових тем, візуальних систем і наративів аудіовізуального контенту.

Результати дослідження продемонстрували різні стилі документування життя в умовах війни для збереження індивідуальної та колективної пам'яті, а також для фіксації ключових подій і часових етапів воєнного періоду. Така оптика сприяє формуванню реалістичного розуміння сучасних подій та забезпечує збереження ціннісних орієнтирів. Консолідація практик документування життя в умовах війни стає єдиним способом збереження пам'яті, фіксації віх часу, визначення перспективи. Це важливо для того, щоб зберегти на майбутнє реалістичність ситуації, яка відбувається зараз. Особлива увага зосереджена на візуальних наративах для усвідомлення травматичного досвіду, формування суспільного діалогу та міжнародної взаємодії. Документальне кіно й свідчення у відтворенні реальності воєнного часу формують контентне портфоліо історичної й культурної свідомості.

Наукова новизна сфокусована на систематизації візуальних наративів для осмислення досвіду війни і відтворення реальності воєнного часу, які формують історичну та культурну свідомість суспільства, зберігають пережиті події та привертають увагу до гуманітарних і соціокультурних аспектів в умовах війни.

Практичне значення спрямоване на відображення в наративних формах актуальних практик документування подій війни. Запропоновані підходи до аналізу візуальних наративів і документальних свідчень сприяють формуванню суспільної мобілізації та підвищенню обізнаності про сучасну Україну для міжнародної аудиторії. Результати дослідження можуть бути корисні для вивчення курсів з документалістики, медіадосліджень, візуальних студій та комунікацій.

Ключові слова: документальне кіно, свідчення очевидців, документування, візуальна мова, візуальна комунікація, колективна пам'ять.

I. Вступ

Важлива особливість документальних практик – збереження автентичності візуального документу-свідчення і правдивості зафіксованих фактів у кіно, які актуалізують достовірність і документальну точність голосами людей. Надзвичайно важливо документувати саме те, що відбувається зараз, адже невігдані історії та реальні свідчення завжди сильніші. Документальні практики стають архівом колективної пам'яті, великим літописом трагедії, стійкості, спротиву, відображаючи події реального життя в умовах війни візуальною мовою.

Сила розповіді єднає суспільство в умовах боротьби, а кадри фіксують історію, яка відбувається тут і зараз та зберігають правду про пережиті події. Ці розповіді через соціальні мережі,

телебачення, фестивалі передають свідчення про стійкість українців, фіксують хід війни, зберігають пам'ять про Героїв. Документальне кіно, залучаючи глядача в контекст реалій, що відбуваються, впливає на аудиторію.

Зародження постправди однойменній книзі аналізує американський дослідник Лі Макінтайр, звертаючи увагу на питання вільного поводження з фактами в спробах видавати бажане за дійсне для потьмарення масової свідомості. Автор розповідає про психологічні ефекти та концентровано актуалізує потребу подавати правдиві новини з перевірених джерел, надійних і сфокусованих на доказах – у правдивих фактах. Багаторівнево осмислює документальну мову з наголосом на щирості й достовірності кінорежисер С. Буковський, також змістовне та символічне бачення сутності візуального нарративу збагачене рефлексіями О. Бірзул, А. Шиловаї, О. Трегуба. Взаємозв'язок між авторським голосом, нарративом, подіями та реакцією аудиторії є важливою частиною досліджень К. Файнштайна, Д. Бредбері і Р. Гуаданго, Б. Карлін і Д. Джонсона.

Споглядальна комунікація посідає центральне місце в суспільному усвідомленні життя, адже важливі смисли передає візуальна мова. Документальні фільми та проекти стали свідченням спільної боротьби за спільні цінності. Аудіовізуальні практики в часи спротиву допомагають суспільству осмислити власний досвід, зберегти його для майбутніх поколінь, визначитися з орієнтирами.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета дослідження – систематизація та введення до наукового діалогу фактологічного матеріалу для визначення тематичних, жанрово-стильових і нарративних особливостей аудіовізуальних свідчень у відображенні суспільно-історичних процесів.

У дослідженні візуального нарративу, зосереджуючись на об'єктах споглядання, апелюємо до «комунікації», «репрезентації», «посередництва», «співтворчості». Наповнення сенсом практик документування розкриває семіотичний підхід, який демонструє, як зображення створює значення через нарратив та як саме створюють значення зображення через авторський погляд. Такий підхід надає змогу проникнути в «атмосферу» розповіді, виявити творчі засоби автономної позиції автора та проникнутися нашаруваннями значень. Спільно дає відповідь на питання «Як візуальні образи звертаються, переконують, впливають на аудиторію?», корпус іконографічного аналізу, сфокусований на ідентифікації та описі зображуваних об'єктів, іконологічний аналіз, налаштований на розуміння культурного й історичного контексту.

III. Результати

Візуальна комунікація – це завжди співпраця між автором і глядачем, синхронізація спільних емоцій та практика взаємодії, під час якої народжуються спільне розуміння й спільна реальність. Документальними рішеннями автори залучають аудиторію до спільних вражень, актуалізуючи неусвідомлені відчуття глядача, перекладаючи їх на мову зрозумілу, відчутну з першого погляду.

Документування історій людей на фронті й у тилу формує пам'ять про події війни. Зібрані та збережені історії допомагають не лише зрозуміти минуле, а й усвідомити ціну людської стійкості та солідарності. У вступному слові до артбуку «Telegraf. Воля» Олександр Трегуб [5, с. 10] виокремлює «данське Hugge (хюґе) – це про мистецтво жити не напружуючись і українську Volia (воля) – це про мистецтво жити напружуючись... Воля – це унікальне слово, що поєднує два значення: намір і свободу», це слово залучило авторів контенту з різних сфер творити й підтримувати «живу реакцію» на складні питання буття, фіксувати національний опір через досвід проживання життя тут і зараз, ростити спільну культуру переживання, зберігати голоси людей, пам'ять і цінності.

Кінодійсність, наділена широкими можливостями, має здатність безпосередньо «говорити» до глядача, як до «читача значень і сенсів», розповідаючи важливі історії. З поступом екранної культури документалістика отримала розгалуження на *телевізійну* і *кінодокументалістику*. «Документальна публіцистика відрізняється від неігрового кіно, так само як журналістика відрізняється від літератури» [1].

Порівняно з медіа документалістика має можливість глибше зануритися в життя своїх героїв, проте, на відміну від журналістів, які знімають оперативно, у документалістів є можливість дослідити побут героїв, їхній світ, почуття, відчуття, емоції, думки, переживання.

Кіно, розповідаючи про життя довкола, впливає на наші цінності, дає поживу на формування світогляду, зосереджує погляд на соціальних і культурних нормах, відтак це спосіб бачити й відчувати світ довкола.

У кінематографі можна виокремити чотири види: *ігровий*, *неігровий*, *анімаційний*, *експериментальний*. Англійською мовою для позначення ігрового і неігрового кінематографа вживають терміни «фікшн» і «нон-фікшн». Якщо фікшн (англ. «вигадка, фікція») – фільм, базований на вигадці, то нон-фікшн має справу з невігданими подіями й людьми та не лише відтворює дійсність, а й пропонує її творче осмислення, художню інтерпретацію.

Документальні студії експериментальні, зокрема зникли кордони між ігровим і неігровим кіно, так виник «доку-фікшн» – документальну лінію передають кінематографічно (наближено до емоційного досвіду перегляду ігрового кіно). Також може бути ігрове кіно на документальній

основі, у якому режисер поєднує елементи художнього фільму (акторська гра, відтворення подій) та документальну історію (сюжет на реальних подіях). Такий підхід базований на достовірних матеріалах, які відтворенні силою акторів для глибшого проникнення в історію.

Режисери пропонують різні методи й засоби, які б надали їм змогу проявити творчий потенціал у процесі документування, «залишають твори відкритими без остаточного фіналу, даючи нам моральне повідомлення» [8].

Структура документального фільму різноманітна: як постановне, так і репортажне знімання, натурні та інтер'єрні сцени, архівні відео-, аудіо- та фотоматеріали. У відібраному матеріалі режисер знаходить ціннісні взаємозв'язки та пропонує образ дійсності. Кіно зберігає погляд режисера на взаємозв'язки в світі, а його «тихий голос» (перспектива розуміння людського досвіду) живе в правдивих історіях героїв. Балансування між життям і мистецтвом, поєднання образу й праобразу надає документалісту змогу запропонувати унікальну розповідь з автентичними візуальними рішеннями. Саме багатшаровість робить кіно багатшим – дво-, три-, *n*-рівневим (історична лінія, культурна, соціальна, політична, релігійна), і глядач заглиблюється й відчитує нові сенси, помічає влучні паралелі.

Темою документальних фільмів стають актуальні події, соціальні зміни, етичні конфлікти, культурні явища, наукові факти й гіпотези, знамениті персони та співтовариства, герої із цікавою роботою чи нетиповим заняттям, розслідування певних подій і явищ тощо. Вдалий сюжет переносить фільм з категорії «цікавих» у категорію «незабутніх». Працювати в документальному кіно – це прагнути, щоб світ став кращим: розповідати про суспільство, в якому ми живемо, досліджувати людину, даючи їй голос, зберігати досвіди й передавати далі. Документалістика заснована на цінностях, які стають основою справедливого соціального конструкту та розвитку.

Із середини 1990-х рр. виокремлюють «бум», «золотий вік» документального кіно, який відбувся в усьому світі. Переймаючи харизму кінематографа, телебачення створює передумови для залучення документальних фільмів у свою сітку мовлення, такий підхід має виняткову можливість масштабніше показати дійсність та ретроспективу суспільства. Документалістика на телеекрані отримала якісну оповідну можливість – *серійність*, кіно можна робити довгим і показувати частинами, а також повертатися до героїв і ситуацій. Документальний фільм, зберігаючи сьогодення, «працює» на роки, значна частина не зникає з культурного та історичного обігу впродовж десятиліть.

Істинно документальне кіно (кінодокументалістика) має свій особливий генокод – його неможливо дивитися, заплющивши очі, якщо не побачив – пропустив зміст. Сцени наповнені деталями, кожна з яких розповідає свою власну історію, окремо й самоцінно в режисерському задумі. Що більше таких деталей, то менша потреба в словах – мова стає універсальною. «Кіно має фотографічну природу. 7% інформації людина отримує вербально, а все інше – спостерігаючи за мімікою, емоціями, мовою тіла, інтонацією, паузами» [2], – розповідає український документаліст Сергій Буковський. Саме паузи й тиша – привілей кінодокументалістики, телебачення позбавлене цього, адже все сказано, пояснено та проілюстровано. Кінематографічний образ має складнішу художньо-виражальну систему, його не описати словами, а треба бачити в дії. «Якщо ти прийшов до людини за інформацією – це телебачення, якщо за характером – це кіно» [2], – резюмує С. Буковський.

Документальне кіно викликає довіру в глядача правдивістю, достовірністю, щирістю. У відеорозповіді завжди є автор, який знаходить свіжий, несподіваний погляд на споріднену з індивідуальним відчуттям тему. Режисер персонально обирає епізоди, ракурс, формує монтажні фрази, надаючи фінальній версії відповідь на важливі моральні та етичні питання.

Документальне кіно в умовах війни набуває особливої важливості – фіксує події через безпосередні свідчення очевидців та сприяє формуванню емпатії й глибшого розуміння української та міжнародної спільноти.

Унікальна характеристика документального кіно – «подання доказів із використанням риторичного переконання» [7, с. 342]. Дослідження особливостей, які найбільше цінують у документальних стрічках та реакція аудиторії, підтверджують, що «люди ототожнюють документальні фільми з фактичним змістом значно більше, ніж інші жанри» [7, с. 350].

Війна в Україні стала широко задокументованою у світоглядному й художньому погляді документальних та ігрових стрічок, на реальних подіях, безпосередньою й універсальною мовою візуальних образів. Документальні стрічки промовляють через соціальні мережі, кінофестивалі та інші платформи, відображають стійкість і витривалість українців, зберігають пам'ять про трагічні та героїчні події і єднають суспільство.

Значущий мотив документальних вражень авторів – відвага. Зображення через військові події чи героїчні дії передає погляд на життя сьогодні, формує символи дійсності, кристалізує інформаційну картину, яка стає джерелом надійної та правдивої інформації.

У час постправди, зумовлений активним розвитком соціальних мереж, коли «іншу особу прагнуть переконати в чомусь незалежно від того, є для того переконливі докази чи ні» [3, с. 28], коли «нібито почуття вірогідніші за факти, заради політичного підкорення реальності» [3, с. 170],

відбувається зниження уваги до фактологічної незалежної журналістики, поширення неперевіреної інформації, домінування гучних голосів над достовірністю. Медіа реагують на швидкий розвиток технологій, економічну нестабільність, міжнародні та політичні зміни. Центром викликів усе активніше стає питання довіри. У панівних умовах кліпової інформації медіа адаптують контент для цифрових платформ, наповнюючи простір справжніми історіями для поширення перевіреної, контекстуальної, докладної інформації.

Цифрова доба потребує видимості на посилення правдивого звучання. Користувачі в інтернеті, за актуальними дослідженнями GWI [10], проводять у середньому 6 годин 38 хвилин щодня. Натомість на перегляд телебачення припадає 3 години 13 хвилин, цей час охоплює перегляд телевізійного контенту, потокових платформ і телешоу, збереженого контенту на пристроях. Загалом люди щодня проводять в інтернеті вдвічі більше часу, ніж перед телевізійним екраном, проте це все ще високий показник залучення.

Першість соцмереж в інформуванні посилила присутність свідчень українців, які пережили російську окупацію в документальному проєкті Лабораторії журналістики суспільного інтересу. Авторки документували воєнні злочини в межах проєкту «Свідчить Україна» для судових позовів. Характерна ознака практик документування – чутливість до внутрішніх зв'язків усередині родин та спільнот.

Під час документування воєнного злочину головне отримати найповніші відповіді на питання «хто?», «що?», «де?», «коли?», «чому?», «як?» і «який був результат?». Тобто, наприклад, якщо у відео не зазначені дата, час і точне місце знімання, такий матеріал не матиме юридичної сили й не буде рахуватись як доказ у суді [6].

Документування війни або фіксація воєнних злочинів з акцентом на точність, повноту та доказовість, як процес фіксації подій, фактів або свідчень з метою збереження, як доказу чи джерела інформації, спрямоване на збирання та архівування матеріалів, які стають аргументами для правозахисної і юридичної діяльності.

Документальний фільм не підпадає під параметри для документування злочину, адже має художню форму з реальними подіями, свідченнями, матеріалами документування, проте подає їх через авторський погляд, монтаж, драматургію та наративну структуру з метою не лише зафіксувати факти, а й відрефлексувати та поширити досвід для глядача.

Візуальні та аудіальні свідчення в документальних фільмах мають історичну важливість, розкривають правду про війну і дають можливість зрозуміти її реалії.

Суспільний мовник в умовах війни став надійним джерелом верифікованих новин, очолює перелік якісних українських медіа за довірою та дотриманням журналістських стандартів, розповідає про життя громад зі всієї країни, утримує увагу до актуальних тем у різних форматах на доступних для аудиторії платформах: телебаченні, радіо, сайті, YouTube, у соціальних мережах (Instagram, Facebook, X) і месенджерах (WhatsApp, Telegram, Viber).

На YouTube-каналі «Суспільне. Документалістика» [4] розміщено історичні розслідування, документальні фільми, історії, серіали про боротьбу українців за Незалежність. Цикл меморіальних історій «Імена» (2024) присвячений збереженню пам'яті про захисників і захисниць. У документальному фільмі «На честь» (2024) автори розповідають про назви підрозділів українського війська, дизайн прапорів і наруківних знаків, формуючи нову мілітарну естетику символіки Сил оборони України. Документальний проєкт «Стихії війни» (2024) охоплює розповідь про війну на тлі чотирьох природних стихій. Герої з Херсону та Миколаєва рятуються від «великої води» після підризу Каховської гідроелектростанції, на Чернігівщині обробляють землю, де можуть здетонувати снаряди, у Сумах переживають втрату власного житла та домашніх тварин через вогонь від падіння «шахеда». Трембітар з Буковини зберігає музичну традицію в ці важкі для країни часи, символізуючи місток між минулим і майбутнім.

Локальні історії громад показують життя в час великих подій (2026). Місцеві команди Суспільного розповідають про досвіди людей у складних обставинах, які відстоюють справедливість, зберігають пам'ять, рятують, працюють, мріють – «Знайшов криївку УПА» (м. Львів), «Гріється пічкою Австрійської імперії» (м. Хмельницький), «Дам гроші та відро меду» (м. Суми), «Один у домі» (м. Харків), «Фури – то любов» (м. Черкаси), «30 років керує трактором» (м. Чернівці), «Сукня як броня» (м. Луцьк).

«Радіо Свобода» у документальному циклі голосами очевидців і експертів розповідає про захист українських міст навесні 2022 р. («Битва за Київ. Розгром еліти армії РФ під Мощуном», «Ірпінь. Вижити в окупації», «Солдат» з Азовсталі, «Коли замовкає артилерія»), які стали символами горя і втрат, сміливості і стійкості.

Ціннісні мотиви життя, надії, турботи, добра, об'єднані темою війни, допомагають побачити справжні орієнтири на різних рівнях прочитання: художнього образу, авторської рефлексії, правдивих досвідів. Стрічка режисера Любомира Левицького «Йди за мною» (2022) описує рятувальну операцію сім'ї з допомогою дронів під час боїв на Харківщині, використовуючи реальні кадри та свідчення учасників. Ігор Гома у фільмі «Дев'ять життів» (2022) розповів про порятунок тварин. Через екран глядачі відчувають характер тварин, настроїв людей і спостерігають за спільно

пережитим досвідом. Документальний фільм StarlighDoc «Коли життя сильніше» (2023) – про народження дітей у час війни, в якому матері розповідають про дар життя в постійній небезпеці – під час обстрілів, відсутність електрики, після перебування у полоні.

Документальні фільми сприяють підвищенню обізнаності про долі людей, які постраждали від війни, часто висвітлюючи проблеми, що залишаються поза увагою оперативної інформації. Вони здатні формувати громадську думку, викликати співпереживання та мотивувати до дій, спонукаючи уряди й міжнародні організації реагувати та надавати підтримку.

Документаліст Джордж Стоні спроектував, що «50% роботи документаліста – це створення фільму, а інші 50% – це визначити, яким може бути його вплив і як він може спонукати аудиторію до дії» [9].

Осмилення реалій війни пропонує об'єднання режисерів «Вавилон'13» у серії есеїв «Війна-ненажера» (екранізації коротких творів українських авторів та авторок, які захищають Україну). Війна загострює відчуття, пропускає реальність крізь нерв усвідомлення та формує особисте розуміння й ставлення, залучаючи широку аудиторію до складних питань. Позиція оповідача, релевантність для аудиторії, внутрішня історія персонажів, сюжетна дія та налаштування розповіді переносять глядачів у ключові моменти через відеороздуми.

Суспільні настрої закарбовуються в сенсах і формуванні повідомлень, а візуальні підтвердження передають правду про агресію РФ. «20 днів у Маріуполі» (2023) Мстислава Чернова здобув премію «Оскар» як найкращий повнометражний документальний фільм. Журналісти, опинившись у місті після вторгнення російських військ на початку 2022 р., задокументували жахливі реалії війни. Стрічка ґрунтується на щоденних репортажах Мстислава, в яких голос очевидця подій синхронізовано з батьківською лінією режисера.

Короткометражний фільм «Камінь, ножиці, папір» (2024) здобув перемогу на BAFTA у категорії «Найкращий короткометражний фільм». Написаний самим життям (на реальних подіях), тримає напругу й реалістично відчутний у глибокому відображенні реалій війни та відтворений чуттєвою грою акторів. Документальні проекти й фільми, засновані на реальних подіях, творять пам'ять, дають можливість широкій аудиторії побачити та наблизено відчутти гуманітарний і соціальний аспекти війни.

Фільм «2000 метрів до Андріївки» (2025) оscarоносного режисера та лауреата Пулітцерівської премії Мстислава Чернова в копродукції з оператором, документальним фотографом Олександром Бабенко розповідає про історичний момент – український контрнаступ 2023 р. Крихітне село за десять кілометрів від Бахмута стало місцем запеклих боїв, Третю окрему штурмову бригаду від звільнення села відділяють два кілометри лісосмуги, це єдиний шлях дістатися до села посередині замінованих полів. Тісна лісосмуга, всяяна мінами, випалена вщент стала місцем пам'яті та перемоги військових. Бійці, які були звичайними цивільними, долають цей шлях і тяжко виборюють кожен метр території України.

У фільмі поєднано дві лінії: авторські кадри команди стрічки, яка супроводжує бригаду ЗСУ, та відео з камер бійців, що фіксує надзвичайну відвагу військових. Фільм супроводжують глибокі особисті роздуми військових, діалоги авторів з героями, коментарі з міжнародних новин про контрнаступ, рефлексії Мстислава. Концентрований зміст, зосереджений у сцені опису місця дії, в якій поєднані почуття страху, надії, рішучості: «Це наче висадитися на планеті, де все намагається тебе вбити», – каже один із військових. «Але це не інша планета, це центр Європи», – розмірковує автор стрічки. Через цю сцену атмосферу війни відчувають навіть ті, хто далеко від фронту.

Цей фільм про перемогу – у звільненій Андріївці бійці підіймають український прапор разом з командою стрічки, про символ перемоги – прапор, який несли бійці бригади, про пам'ятні портрети військових, які померли своїм життям, щоб дати надію.

Документальний фільм «Останній Прометей Донбасу» (2025) Антона Штуки розгортається довкола Курахівської ТЕС, яка перебуває під постійними обстрілами лише за десять кілометрів від лінії фронту. Стрічка розповідає про відданих працівників станції, які підтримують її роботу під постійними обстрілами. У фільмі проходять паралелі між руйнуваннями ХХ і ХХІ ст. через поєднання теперішніх кадрів із хронікою. «Історія повторюється», – каже працівник ТЕС.

Відновлюючи роботу станції та продовжуючи у важких умовах свою працю, співробітники ДТЕК стають своєрідними Прометейми, які несуть людям тепло і світло. У фільмі справжнє життя розгортається за законами художнього кіно: екшн, драматизм, сильні емоції, справжні герої. Зруйнована станція постає метафорою застиглого життя, символом віри й надії. Фільм став літописом станції, документом злочину та свідченням сили людського духу.

IV. Висновки

Людська пам'ять, втілена в автентичних спогадах та вмонтована в різні формати, зберігає ідентичність спільноти, масштабуючи культурні символи. У такій оптиці візуальний сторителінг фіксує та транслює дійсність, стає формою свідчень і доказів, зберігає особисту й творить національну пам'ять із суспільними знаннями для здобуття єднальної культури проживання та конструювання майбутнього.

Документалістика надає змогу прожити досвід інших людей, як і кінематограф, уподібнювати себе з героєм на екрані, яким насправді не є, проте документалістика точніше відображає життєвий досвід. Ми бачимо в документальному кіно звичайних людей – драматичних, яскравих, глибоких, героїчних, мотиваційних тощо. Надаючи нам змогу проживати крізь екран досвід інших людей, документальне кіно покращує наше розуміння різних професій, зацікавлень, культурних ландшафтів, особливостей різних областей України, створює розуміння між іноземною аудиторією і українцями.

«Візуальна образність» розширює кордони та урізноманітнює практики сучасними метафорами й символами, які транслюють реалії, пріоритети та позиції, стаючи джерелом цінної інформації, колективної пам'яті та спільної дії.

Документальні студії розширюють перспективи дослідницької оптики через синтез візуальних форм репрезентації реальності (свідчення, відеоісторія, документальний фільм) з практичними підходами (репортажність, авторський погляд, елементи хроніки, приватні відео очевидців і військових). Звернення до архівних матеріалів, поєднання професійного й персонального відео засновує обрії гібридної аудіовізуальної розповіді, що формує довіру до зображуваного в багаторівневому наративі.

Пошуки нової оптики й нової щирості (головні постулати якої – автентичність і справжність) заснують новий напрям документальної розповіді, взятої з матеріалу сьогодення, – звертаємось до людей, пишаємось і захоплюємось ними, відстоюємо достовірність та поважаємо щирість, визначаючи глобальний світогляд на десятиліття. Зв'язок з явним у повноті сенсів, з нерозмінними вартостями, які об'єднують суспільство, з різними формами образів-споминів актуалізує й допомагає зберегти пам'ять про неймовірно близькі досвіди людей та різні аспекти нашого життя в спільному спротиві. Відтак, система візуальних кодів формує енциклопедію суспільної реальності, культурних ландшафтів та ідентичності.

Список використаної літератури

1. Бірзул О. Нічого правдивого і все насправді: експерименти з формою. URL: <https://docudays.ua/2021/news/konspekt/nichogo-pravdivogo-i-vse-naspravdi-eksperimenti-z-formoyu-konspekt-lekcii/> (дата звернення: 03.02.2026).
2. Буковський Сергій: Одне з правил кіно – це мистецтво не показувати. URL: <https://uafilmacademy.org/news/sergij-bukovskij-odne-z-pravil-kino-tse-mistetstvo-ne-pokazuvati.html> (дата звернення: 03.02.2026).
3. Макінтайр Л. Постправда / пер. з англ. Р. Свято. Київ : ArtHuss, 2021. 208 с.
4. Суспільне. Документалістика. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCKWYn6Zgf3foTk1FWaEE-ZA> (дата звернення: 03.02.2026).
5. *Telegraf*. Воля. Вип. 3. Київ : Projector Publishing, 2023. 225 с.
6. Шилова А. Більше ніж документальне кіно: яку роль відіграють фільми під час війни. URL: <https://suspihne.media/culture/762553-bilse-niz-dokumentalne-kino-aku-rol-vidigraut-filmi-pid-cas-vijni/> (дата звернення: 04.03.2026).
7. Bradbury J., Guadagno R. Documentary narrative visualization: Features and modes of documentary film in narrative visualization. *Information Visualization*. 2020. Vol. 19 (4). P. 339–352. doi: 10.1177/1473871620925071.
8. Feinstein K. The Authorial Voice, Witnessing and the Documentary. *Perspectives on Design IV*. 2025. URL: https://www.researchgate.net/publication/396942920_The_Authorial_Voice_Witnessing_and_the_Documentary (date of request: 04.03.2026).
9. Karlin B., & Johnson J. Measuring Impact: The Importance of Evaluation for Documentary Film Campaigns. *M/C Journal*. 2011. Vol. 14 (6). URL: <https://journal.media-culture.org.au/index.php/mcjournal/article/view/444> (date of request: 04.03.2026).
10. Kemp S. Digital 2025: Global Overview Report. 5 February 2025. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2025-global-overview-report> (date of request: 04.03.2026).

References

1. Birzul, O. (2021). *Nichoho pravdyvoho i vse naspravdi: eksperymenty z formoiu* [Nothing true and everything real: Experiments with form]. Retrieved from <https://docudays.ua/2021/news/konspekt/nichogo-pravdivogo-i-vse-naspravdi-eksperimenti-z-formoyu-konspekt-lekcii/> [in Ukrainian].
2. Bukovskyi, S. *Odne z pravyl kino – tse mystetstvo ne pokazuvaty* [One of the rules of cinema is the art of not showing]. *Ukrainska Kinoakademii*. Retrieved from <https://uafilmacademy.org/news/sergij-bukovskij-odne-z-pravil-kino-tse-mistetstvo-ne-pokazuvati.html> [in Ukrainian].
3. McIntyre, L. (2021). *Postpravda* [Post-truth] (R. Sviato, Trans.). Kyiv. 208 p. [in Ukrainian].
4. Suspihne. *Dokumentalistyka*. YouTube channel. Retrieved from <https://www.youtube.com/channel/UCKWYn6Zgf3foTk1FWaEE-ZA> [in Ukrainian].
5. *Telegraf. Volia*. (2023). Issue 3. Kyiv: Projector Publishing [in Ukrainian].
6. Shylova, A. (2024). *Bilshе nizh dokumentalne kino: Yaku rol vidigraut filmy pid chas viiny* [More than documentary cinema: The role films play during the war]. <https://suspihne.media/culture/762553-bilse-niz-dokumentalne-kino-aku-rol-vidigraut-filmi-pid-cas-vijni/> [in Ukrainian].

7. Bradbury, J., & Guadagno, R. (2020). Documentary narrative visualization: Features and modes of documentary film in narrative visualization. *Information Visualization*, 19 (4), 339–352. doi: 10.1177/1473871620925071 [in English].
8. Feinstein, K. (2025). The authorial voice, witnessing and the documentary. Perspectives on Design IV. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/396942920_The_Authorial_Voice_Witnessing_and_the_Documentary [in English].
9. Karlin, B., & Johnson, J. (2011). Measuring impact: The importance of evaluation for documentary film campaigns. *M/C Journal*, 14(6). Retrieved from <https://journal.media-culture.org.au/index.php/mcjournal/article/view/444> [in English].
10. Kemp, S. (2025). Digital 2025: Global overview report. Retrieved from <https://datareportal.com/reports/digital-2025-global-overview-report> [in English].

Стаття надійшла до редакції 14.03.2026.

Received 14.03.2026.

Babenko V. Documenting Reality: from Testimonies to Cinema

The purpose of the research is to systematize and introduce factual material for identifying the thematic, genre-stylistic, and narrative features of audiovisual testimonies in the representation of socio-historical processes into scientific discourse.

***Methodological basis.** The research toolkit makes it possible to identify and analyze documentary practices using a functional approach. The descriptive method conducts an inventory of communicative units in order to determine the panorama of values. Semiotic analysis is applied to identify key themes, visual systems, and narratives of audiovisual content.*

***Results.** The study demonstrated different styles of documenting life during wartime in order to preserve individual and collective memory, as well as to record key events and stages of time during the war period. Such an approach contributes to the formation of a realistic understanding of contemporary events and ensures the preservation of values. The consolidation of practices for documenting life under wartime conditions becomes a unifying means of preserving memory, recording the milestones of the time, and defining future perspectives. This is important in order to preserve the realism of the situation currently taking place for the future. Special attention is paid to visual narratives for understanding traumatic experiences, forming public dialogue, and fostering international cooperation. Documentary cinema and testimonies in the reconstruction of wartime reality form a content portfolio of historical and cultural consciousness.*

***The scientific novelty** lies in the systematization of visual narratives for comprehending the experience of war and reconstructing wartime reality. These narratives shape the historical and cultural consciousness of society, preserve events experienced, and draw attention to humanitarian and sociocultural aspects of wartime.*

***The practical significance** lies in reflecting current practices of documenting wartime events in narrative forms. The proposed approaches to analyzing visual narratives and documentary testimonies contribute to the formation of public mobilization and increased awareness about contemporary Ukraine for an international audience. The results of the study may be useful for courses in documentary studies, media studies, visual studies, and communications.*

***Key words:** documentary, eyewitness testimonies, documentation, visual language, visual communication, collective memory.*